

Χορός και Χώρος στη Μακεδονία

Γενικά...

Η Μακεδονία, μια από τις **μεγαλύτερες** Ελλαδικές περιοχές, συνορεύει με τη Θράκη, Ήπειρο, Θεσσαλία και Αιγαίο, μέρη με τα οποία παρουσιάζει μουσικές, ρυθμικές και χορευτικές ομοιότητες. Παράλληλα, παρουσιάζει ομοιότητες και με τους άλλους λαούς της Βαλκανικής Χερσονήσου που βρίσκονται εκτός των Ελληνικών συνόρων. Η ακμαία αστική ζωή στη Μακεδονία, επηρέασε τα χωριά της, δημιουργώντας ένα υψηλό βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο. Το 1923 με τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε να διαμορφώνεται η νεοελληνική κοινωνία. Οι πρόσφυγες της Μ. Ασίας και Α. Θράκης, που εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία, πύκνωσαν τους πληθυσμούς και λειτούργησαν ως ένα είδος συνδετικού δεσμού, συντελώντας στη διαμόρφωση μιας πλατύτερης πολιτιστικής ενότητας που θεωρείται πηγή μελωδικών, ρυθμικών χορευτικών και λατρευτικών εθίμων με αρχαία καταγωγή. Τα «κουρμπάνια», οι λαϊκές θυσίες ζώων για το καλό της κοινότητας, οι μεταμφιέσεις του Δωδεκαημέρου, με τα Ρογκατσάρια, που συνοδεύονται από μιμικές παραστάσεις και σχετίζονται με παλιές εκδηλώσεις διονυσιακής λατρείας, τα «Αναστενάρια», εντυπωσιακή εκδήλωση λαϊκής λατρείας με πυροβολισμούς, που έχει σκοπό την καλή σοδειά των σπαρτών, την προστασία των ζώων, το στέριωμα των νιόπαντρων ζευγαριών και την αποφυγή των κακών πνευμάτων, είναι μερικά από τα πάμπολλα έθιμα που επιβιώνουν μέχρι σήμερα.

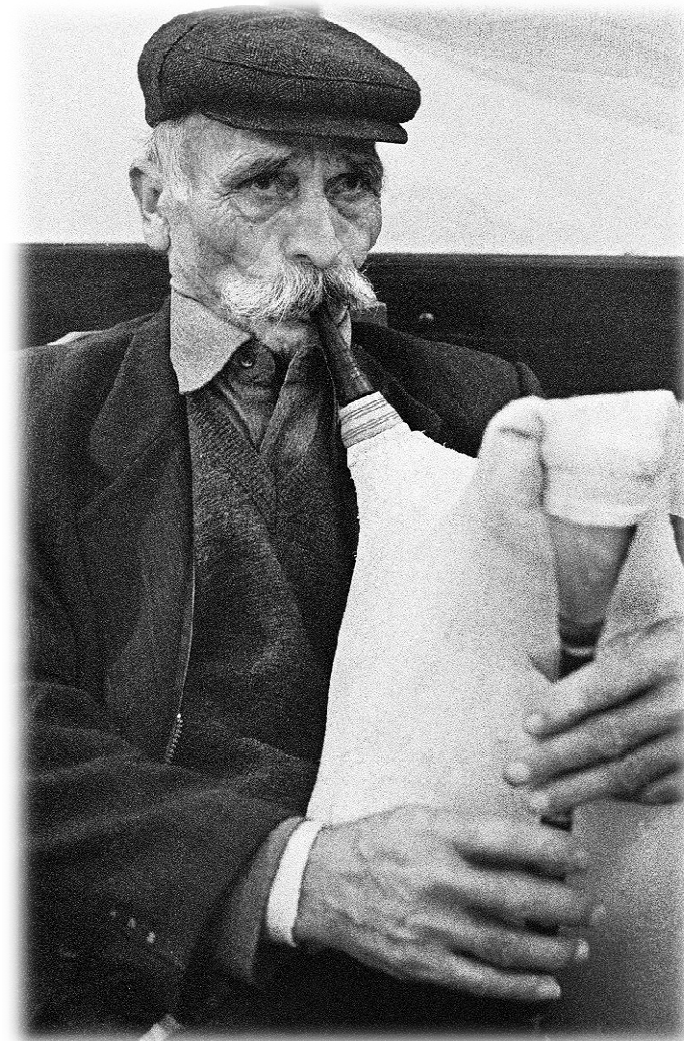
Δυτική Μακεδονία

Στη Δυτική Μακεδονία, διακρίνονται δύο κύριες κατηγορίες βάσει της μελωδικής ρυθμικής και χορευτικής πραγματικότητας. Η μία είναι αυτή των ορεινών νοτίων και δυτικών περιοχών του Ολύμπου, που μοιάζει με το Θεσσαλοηπειρώτικο ύφος τραγουδιών χορών και ρυθμών και η άλλη είναι των πεδινών και αστικών περιοχών της Πιερίας του Ρουμουλκιού, της Βέροιας, της Νάουσας, της Κοζάνης, της Σιάτιστας, της Καστοριάς και της Φλώρινας με καθαρά τοπικό χαρακτήρα. Στις περιοχές της Κοζάνης, των Γρεβενών και της Καστοριάς παρατηρείτε μια πανομοιότυπη ρυθμική στρωματογραφία, επηρεασμένη από τους ηπειρώτικους ρυθμούς. Οι υπόλοιπες περιοχές της Δυτ. Μακεδονίας, αυτές που γεωγραφικά ανήκουν στην Κεντρική, παρουσιάζουν μεγαλύτερο ρυθμολογικό ενδιαφέρον εξαιτίας των πολύπλοκων σχημάτων τα οποία μοιάζουν με αυτά των γειτόνων της Βαλκανικής. Εδώ έχουμε ρυθμούς γκάιντας, τοπικά χασάπικα, και χορούς στα τρία. Στα χωριά της Κεντρικής Μακεδονίας εκτός από τους ντόπιους κατοικούν και πρόσφυγες από τον Πόντο, την ανατολική Ρωμυλία, τη Μακεδονία, καθώς και Βλάχοι.

Όλες αυτές οι ομάδες χρωματίζουν, όπως είναι φυσικό, με το δικό τους τρόπο την χορευτική παράδοση της περιοχής.

Στις περιοχές αυτές, ο πρωτοχορευτής έχει την ευθύνη της χορευτικής ομάδας, την οποία μπορεί να οδηγήσει κατά βούληση, διαγράφοντας διάφορα χορευτικά σχήματα, έξω από την αυστηρά καθορισμένη και σχηματοποιημένη κυκλική μορφή. Στο χέρι κρατά μαντήλι, που το κουνά ελεύθερα, σύμφωνα με το ρυθμό, η το κουνά μεταδίδοντας μηνύματα απόλυτης συμμετοχής και στους υπόλοιπους χορευτές. Σε ορισμένους χορούς, οδηγεί την ομάδα σε λαβυρινθικές σχηματοποιήσεις (π.χ. γκάιντα, ντούσκο, μποέμ'τσα κ.ά.), όπου ανάλογα με το χορό παρατηρείται και διαφορετική λαβυρινθική απεικόνιση.

Φαίνεται πως τα σχήματα αυτά, μεταφέρουν στοιχεία μύησης αρχαίων μυστηρίων, όπου ο μυούμενος μάθαινε για το ανώδυνο πέρασμα από τη ζωή στο θάνατο, για την προστασία των ζωντανών από τους νεκρούς, των νεκρών από τα αόρατα πνεύματα, για τη διαδικασία της γονιμικής ιερουργίας κ.ά.

Ανατολική Μακεδονία

Η Ανατολική Μακεδονία συναγωνίζεται στη μουσικο-χορευτική παράδοση τη Δυτική και Κεντρική. Τα ορεινά συγκροτήματα της Χαλκιδικής, του Παγγαίου και των Κεδρυλίων, αποτέλεσαν και αποτελούν πηγή ποικίλων μοτίβων τα οποία, παρ' όλες τις σημειούμενες αναπόφευκτες μεταβολές, παρακολουθούν τη ζωή στην εξέλιξή της. Στην Αν. Μακεδονία, ιδίως στις απομονωμένες και χωρίς τουριστική κίνηση περιοχές της, διαφυλάσσονται πολλές εθιμικές εκδηλώσεις όπως είναι οι αγερμοί της άνοιξης, οι θίασοι μεταμφιεσμένων κτλ, καθώς και πολλά από τα τροπικά χαρακτηριστικά της ανατολικής μουσικής.

Επιμέλεια:

Αλεξάνδρα Αθανασοπούλου

Χρήστος Θωμόπουλος

Μαρία Θωμοπούλου